פור הוא הגורל; דרשות לפורים — מעשה ביש ואין שנתחלפו

מעשה. פעם אחת היה זוג, איש ואשתו, והיו יראי אלוהים מופלגים מאד מאד. ולא היה מכיר בה מתוך צניעות שביניהם.1ראה רש"י לבראשית יב, יא. וכבר נאמר (שבת נג, ע"ב): "כמה צנוע אדם זה שלא הכיר בה באשתו". "ועמדה לפני המלך ותהי לו לסוכנת, ושכבה בחיקך וחם לאדוני המלך... והמלך לא ידעה" (מלכים א, א, ב-ד). ואף היא הייתה מסתירה פניה כי נתבוששה מהביט אליו, שנאמר "ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלוהים" (שמות ג, ו).2 "אסתר מן התורה מניין? – ואנכי הסתר אסתיר" (חולין קלט, ע"ב). ואע"פ שנאמר "כי עין בעין יראו" (ישעיה נב, ח), כבר דרשוהו חז"ל – אל תקרי עין אלא אין, שנאמר "היש ד' בקרבנו אם אין" (שמות יז, ז). ומנהגם היה מנהג יהודים, ואת מאמר אישה הייתה עושה כי הייתה באמנה איתו, והמלך לא ידעה. והייתה נותנת יקר לבעלה, ואף הוא היה מכבדה יותר מגופו, והיה חוט של חסד משוך עליהם. וחיו חייהם בנעימים. אף הם זכו לזרע של קיימא, שנאמר: "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך" (תהלים קכח, ג).

והיה מקיים בה את מאמר הרמב"ם ז"ל "כאילו כפאו שד", אל תקרי כפאו אלא קפאו (כמו שנאמר "והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון" (זכריה יד, ו) – אור של הצדיקים בעולם-הזה קפוי הוא לעולם הבא.3ראה פסחים נ, ע"א. "אשר קרך בדרך" – דרשו רז"ל: קררך, לשון טומאת קרי. וזהו שאמרו בגמרא (ראש השנה כח, ע"א): "כפאו ואכל מצה – מאי כפאו? אילימא כפאו שד" וכו').

ופעם אחת חלם לה (– לאישה) שבא השד וקפאו לבעלה, וישב על כיסאו ונדמה לה בדמות בעלה (וזהו שאמרו על שלמה, מלך שהשלום שלו: "אשמדאי נדמה כדמות שלמה והעמידו מכסאו וישב תחתיו" (גטין סח, ע"ב)4וכתיב: "כי יד על כס יה" (שמות יז, טז), ודרשו רז"ל: "כל זמן שזרעו של עמלק בעולם לא השם שלם, ולא הכסא שלם" (תנחומא כי תצא, יא). וכיסא שלמה הוא כסא ה', שנאמר: "וישב שלמה על כסא ה' למלך" (דברי הימים א', כט, כג), ודרשו רז"ל: "'כסא ה'' – ממש" (שמות רבה פרשה ח ופרשה טו), שהיה מושל גם בעליונים.). והקיצה, ותרא והנה חלום. ואף שראתהו לבעלה שהכל כשורה אצלו, ועדיין נוהג הוא בה בקיפאון, היה ליבה נוקפה מאד, ונבהלה מאד על דבר החלום, ולא יכול היה לצאת מדעתה דבר החלום, ולהביט בו לא הייתה יכולה מתוך יראת שמים וצניעות שהייתה בה.

ופעם נדמה לה כבעלה ופעם כאשמדאי, והייתה עומדת מחיקו של אשמדאי וטובלת (– כאסתר המלכה) ויושבת בחיקו של אישה, ועומדת מחיקו של אישה ויושבת בחיקו של אשמדאי.

והבעל שראה שהיו פניה משתנות, ונבהלת הייתה מפניו מחמת החלום שזכרה, שאל לה: הגידי לי, מה זאת, שבכל עת אשר את באה אצלי משתנים פנייך ואת נבהלת מאד?

ותספר לו כל אותו העניין, שחלם לה כנ"ל, ומאותו היום היה ליבה נוקפה מאד וכו' כנ"ל, ושאלה לו: האתה הוא אישי אם אין? ויבא עמלק.5ראה שמות רבה פרשה כו. עמלק בגימטרייה: ספק.

והאיש כששמע את חלומה נבהל והשתומם, שאפשר שאינו בעלה, שהרי לא הכיר בה, ואפשר שאמנם הוא איננו בעלה, והיא איננה אלא לילית. ותאמר לו: הלא אנוכי אשת חיקך אשר הסכנת עמי מעודך ועד היום זה. ותבך ותתחנן לו להשיב לה אשר הוא בעלה.

וחרה מאד לבעל הנ"ל, כי ממאי נפשך: אם איני בעלה – איני בעלה, ואם אני הוא – איך אפשר לי שאני מסתפק אם אני הוא? ולומר שאני הוא – שמא באמת איני הוא? ואולי אני הוא ואולי לא. וחרה לו מאד, ומחמת זה לקח את עצמו אל השתייה ורצה לבלות בזה כל ימיו, היינו להשתכר ולילך בשרירות לבו.

והאישה הרכה והענוגה, אשר לא ניסתה כף רגלה הצג על הארץ מהתענג ומרוך, ראתה אשר נשבר מטה לחמה והילדים צועקים, ועיניה רואות וכלות ואין כל איתה בבית.

והתיישבה האישה בדעתה, באשר יש מדינה של לא-דבר, ובאותה מדינה יש עיר הכוללת בתוכה את כל העיירות של המדינה, ובאותה עיר יש בית אחד הכולל כל הבתים של העיר, ושם יושב שידא אשמדאי הממונה אכולהו זוגי (פסחים קי, ע"א), ומסורת לו מאבותיו שאם יעשה לו בבואה, ולבבואה יעשה בבואה, ולבבואה דבבואה יעשה בבואה דבבואה וכו', ויראה שהוא רואה את עצמו, ויראה שהוא רואה את זה שהוא רואה את עצמו וכו' – יהיה מלא-דבר לדבר. ויהפוך האין ליש. ונהפוך הוא.

והדרך אצלו שהיה אוסף אנשים שינהגו כמוהו כקוף בבני אדם ("אדם בפני שכינה כקוף בפני אדם" – בבא בתרא נח, ע"א), ומנהגו שהיה יושב על כיסא מלכותו, וכל אשר היה עושה היו עושים כמוהו, היינו שהראשון היה עושה כמוהו, והשני כראשון, והשלישי כשני וכו', וכאשר יעשו כן בני המדינה כולה יהיה האין ליש. והיה נותן להם מאכל ומשתה שינהגו כמוהו.

והתיישבה (היינו האישה) בדעתה שתשכיר עצמה לו, ושכרה יהיה שתשאל לו אם הוא אישה אם אין, ובינתיים ייתן לה לחם. וכן היה.

וכשהייתה שואלת לו אם הוא בעלה אם אין היה אומר: מחר. היינו – מחר, כשיתאספו כל בני המדינה, ויהיה מלא-דבר לדבר, אזי תדע. והייתה מקווה, ובינתיים הייתה עמלה לאסוף את כל בני המדינה אליו, והוא סיפק לה מאכל ומשתה.6"אדם לעמל יולד" (איוב ה, ז) – עמל בחינת עמלק. "ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל" (ישעיה מג, כב). "ולא ראה עמל בישראל" (במדבר כג, כא), ו"מחר" הוא גם כן בחינת עמלק: "'ומחר אעשה כדבר המלך' (אסתר ה, ח) – מה ראתה אסתר לומר 'ומחר אעשה כדבר המלך'? אלא שכל זרעו של עמלק רגיל ליפול למחר, שנאמר (שמות יז, ט): 'מחר אנכי נצב על ראש הגבעה'" (ילקוט שמעוני אסתר סי' תתרנו), וראה מהר"ל, אור חדש, עמ' קסז.

והייתה (היינו האישה) אדוקה מאד בדעתה, ואספה גוזמות של אנשים שנהגו כמנהגה שהיו עושים מנהג הלא-דבר, כי הייתה מקווה שכשתאסוף אליה כל בני המדינה, והיה הלא-דבר לדבר, אז יענה לה. ואספה אליו כל בני המדינה.

רק בעלה שמשך עצמו אל השתייה נהג כנוהַג עצמו, והייתה מוכיחתו ומדברת אל לבו שינהג כמנהג המדינה, והייתה אומרת לו: הלא כל בני המדינה כך נוהגים, ומה תכלית לך שתנהג כנהגך, ואלמלא כן היה הלא-דבר הופך לדבר ("תנו שכר לאובד" (משלי לא, ו), אל תקרי אובד אלא עובד. "ושבתם וראיתם וגו' בין עובד אלוהים לאשר לא עבדו" (מלאכי ג, יח)).

והייתה מפצירה בו, וענה לה: ממאי נפשך, אם אני אני – למה שאנהג כמנהגו? ואם אני איננני אני – ודאי שאין לי לנהוג כמנהגו. והייתה מדברת אל לבו והוא היה מסרב.

פעם אחת שהייתה מתחננת ובוכה לו, ריחם עליה והלך (היינו לשד).7זה בחינת "ברחמים גדולים אקבצך" (ישעיה נד, ז). והלך וישב בסוף השורה (היינו של בני המדינה אשר נהגו כמנהג האשמדאי), ונאספו שם כל בני המדינה. כיון שהיה שיכור נתבלבל, וכשהניחו כל בני המדינה ידיהם הוא הרימן, וראה זה שלפניו וחשב הוא שנתבלבל, והרים אף הוא את ידיו, וגם זה שלפניו חשב כנ"ל והרים כנ"ל, והרימו כולם ידיהם, והפך הלא-דבר לדבר, וראתה האישה שהוא בעלה היושב על הכיסא, והכירה בו שהוא בעלה.

פירוש המעשה: כתיב "קימו וקיבלו עליהם היהודים", ודרשו רז"ל "הדור קיבלוה בימי אחשוורוש", ובפורים הייתה קבלת התורה ע"י ישראל עצמן, והיא הארת פורים שהיא בחינת אור אבא שמאיר לנוק' כמובא בספרים, שהוא בחינת ידיו נטפו מור עובר, ויפזו זרועי ידיו, ראשו כתם פז, בחינת יוסף שומר הברית, ואלו השידין שנולדו לאדם-הראשון מק"ל טיפות הקרי, והם הם הדור שקיבלו את התורה. ובא לציון גואל. "חזה ציון קרית מועדינו" – ר"ת מצחק.